

SOCIJALNA EKOLOGIJA

Naziv studija: Sociologija

Ime nastavnika: dr. sc. Ivan Cifrić red. prof. (nositelj) i dr. sc. Krunoslav Nikodem viši asistent

Naziv kolegija: Socijalna ekologija

Status kolegija: Izborni

Trajanje: 1 semestar, Zimski

Oblik nastave: Predavanja (2 sata) i seminari (2 sata). Ukupno 60 sati nastave.

ECTS bodovi: 6

Ciljevi kolegija: Razvijanje specifičnih kompetencija (znanja i vještina) polaznika. Stjecanje znanja o odnosu društva (čovjeka) i okoliša (prirode) u povijesnom i aktualnom aspektu, teorijskoj i empirijskoj dimenziji. Na temelju već stečenih sociologijskih znanja studenti/ce će usvojiti dodatna teoretska i empirijska znanja i interpretacije o odnosu čovjeka i prirode, te o suvremenom fenomenu socijalnoekološke krize. Shvaćanje kompleksne povezanosti čovjeka i okoliša pridonijet će povećanju interpretativne sposobnosti empirijskih činjenica u kontekstu teorijskih vidika kao i razvoju teorijskog mišljenja o mogućim perspektivama čovječanstva.

Sadržaj kolegija: Pojmovni sklop socijalnoekološkog mišljenja. Odnosi i obilježja triju sustava: društvo, priroda i tehnika. Ekološka orijentacije: antropocentrizam, ekocentrizam, tehnocentrizam. Priroda i kultura – nasilje u društvu i «nasilje» u prirodi. Ekologija – prirodoznanstvena i socijalna. Kulturni i ekološki determinizam. Čovjekova ekspanzija u prirodu. Prirodni i kulturni krajolik. Socijalnoekološka kriza i entropijski procesi. Globalizacija, ekologizacija i razvoj. Održivi razvoj. Ekološki i industrijski metabolizam. Religija i okoliš. Dubinsko ekološko mišljenje. Ekozofija. Ekološki pokreti. Ekofeminizam. Ekološke etike. Bioetika. Ekološka edukacija.

Obveze:

a) Nastavničke obveze: redovito održavati nastavu i konsultacije. Pomagati u pripremi izlaganja, poticati polaznike na aktivni i samostalni rad.

b) Studentske obveze: Redovito pohađanje predavanja i seminara s aktivnim učešćem u nastavi. Izlaganje (referat) u seminaru ili predaja u pismenoj formi. Tijekom semestra dva kolokvija. Nakon izvršenih obveza slijedi usmeni ispit sa završnom ocjenom. Polaznik može biti oslobođen završnog ispita na temelju: rada (referat, diskusija) uspjeh na kolokvijima.

Syllabus:

Tjedan	Opis
1	Upoznavanje studenata s programom, načinom rada i izvedbe. Podjela seminarskih tema.
2	Uvodno predavanje: tendencije u svijetu – promjene društvu i prirodi koje nepovoljno djeluju na perspektive čovječanstva. Veliki su uspjesi 20. stoljeća u znanosti (atomska jezgra, dešifriranje genetski koda), ali ostaju i otvorena pitanja

	paradigme rasta: stanovništva, anarhičnost uporabe tehnike i odnos čovjeka i prirode.
3	Kultura i okoliš: Obrađuju se dvije teme. (1) Nasilje i kultura. Objašnjava se kako se nasilje u društvu prenosi kao nasilje nad prirodom a u modernom društvu sustavno povećava. Zbiva se proces kulturne i biotičke homogenizacije (2) Homogenizacija i raznolikost kultura. Poželjnost opstanka raznolikosti kultura potkrjepljuje se na temelju empirijskog istraživanja /Istraž/
4	Ekologija, socijalna ekologija. Objašnjava se nastanak ekologije i socijalne ekologije s osnovnim pojmovima (okoliš, kultura, biološka raznolikost ...). Priroda, društvo i tehnika promatraju se kao sustavi sa specifičnim obilježjima /Istraž PTČ/ Teorija kolonizacije objašnjava proširenje metabolizma od bazalnog (u prirodi i plamenskom društvu) do proširenog bazalnog u industrijskom društvu.
5	Sistemi i entropija. Velik utjecaj društva u prošlosti, a povećanje utjecaja tehnike u modernom društvu entropijski djeluju. Analiziraju se oblici entropije. Za razliku od predmodernih društava s cikličnošću, moderno društvo ima tendenciju linearnosti razvoja i razaranja. Posljedice su «bolesti» društva, čovjeka i prirode. Veličanje tehnike imalo je potporu i u umjetnosti (Futuristički manifest).
6	Socijalnoekološka kriza. Analiziraju se uzroci i glavni čimbenici ekološke krize: rast svjetskog stanovništva, industrijska proizvodnja, problem energije, proizvodnja hrane, zagađivanje okoliša. Socijalnoekološki metabolizam se objašnjava na primjeru ruralnog (selo) i urbanog (grad) društva. Pojam se proširuje na planetarne okvire.
7	Globalizacija i okoliš. Rekapituliraju se osnovne tendencije globalizacije i njezin utjecaj na okoliš. Globalno društvo zahtijeva i globalni odnos prema okolišu.
8	Ekonomija i ekologija; nulti rast; održivi razvoj. Ekonomska aktivnost dovodi do iscrpljivanja prirodnih izvora što uvjetuje kritiku ideologije rasta (granice rasta) i potrebu nove paradigme razvoja. Pokazuje se povijest ideje održivosti – od gospodarenja šumama do novog koncepta održivog razvoja, njegovih ciljeva i kritike tog koncepta.
9	Dubinska ekologija. Uvjeti nastanka i smisao «plitke» i «duboke» ekologije kao nove ekološke paradigme. Analizira se ekozofski pristup. Ekološka svijest: od osviještenosti do društvene svijesti /Istraž/ /1. kolokvij/
10	Bioetika. Nastanak bioetike u medicini i proširenje na ostala živa bića. Planetarno se odnos može teorijski objasniti preko pojma «bioetičke ekumene» Objašnjava se razlika između antropocentrične i biocentrične bioetike /Istraživ/. Ekološki pokreti kao odgovor na ugrožavanje prirode. Ekofeminizam. Nastanak i osnovne karakteristike. Usporedba nekih obilježja žene i prirode.

11	Ekološka etika. Osnovne tipologije ekološke etike. Postoje li biološke osnove morala? Krajolik kao ljudski proizvod. Povijesni pregled mijena. Vrednovanje krajolika: ekonomsko, ekološko, estetsko. Odgođeno vrednovanje
12	Odnos čovjeka i susvijeta. Pojam susvijeta. Prava životinjskih vrsta na život i motivi čovjekova djelovanja /Istraž/
13	Religija i okoliš. Strah od prirode; strah od bogova. «Genezis» i drugi (biblijski) tekstovi kao poticaj promišljanja čovjekovog suvremenog ponašanja. Svjetski etos. Načela i vrednote svjetskog etosa. Minimalni etički konsenzus. /Istraživanje/
14.	Ekološka edukacija. Objašnjavaju se pojmovi obrazovanje i odgoj za okoliš u tradiciji i modernosti. Ekologiziranje pedagogije kao odgovor na odgojnu krizu, a pedagogiziranje ekologije kao odgovor na ekološku krizu.
15	Završno predavanje /2. kolokvij/ Evaluacija rada

Napomena: Polaznici će dobiti popis seminarskih tema i literature na početku nastave

Obvezna literatura:

Cifrić, I. (2000). *Moderno društvo i svjetski etos*. Zagreb HSD i Zavod za sociologiju Fil. fak.

Cifrić, I. (2002). *Okoliš i održivi razvoj*. Zagreb HSD i Zavod za sociologiju Fil. fak..

Literatura preporučena kao dodatna:

Cifrić, I. (1989). *Socijalna ekologija*. Zagreb: Globus.

Cifrić, I. (1994). *Napredak i opstanak*. Zagreb: HSD i Zavod za sociologiju Fil. fak.

Cifrić, I. (2007). *Bioetička ekumena*. Zagreb: Pergamena.

Diamond, J. (2005). *Kolaps. Warum Gesellschaften überleben oder untergehen*. Frankfurt: Fischer.

Flannery, T. (2007). *Gospodari vremena*. Zagreb: Algoritam.

Meadows, D. / Meadows D. / Randers, J. (2006). *Grenzen des Wascstums. Das 30-Jahre-Update*. Stuttgart: Hirzel.

Ponting, C. (1993). *A Green History of the World*. New York: Penguin Books.

Worster D. (1994) *Nature's Economy. A History of Ecological Ideas*. Cambridge: University Press (Sec. Ed.)